

Opmaken en neerleggen van de geconsolideerde jaarrekening en het geconsolideerde jaarverslag

1. VERPLICHTING TOT CONSOLIDATIE

1.1. ALGEMEEN

De verplichting tot het opmaken en neerleggen van de geconsolideerde jaarrekening en het geconsolideerde jaarverslag is wettelijk geregeld door de artikelen 108 tot 121 van het Wetboek van vennootschappen (hierna "het Wetboek" genoemd), door de artikelen 106 tot 169 van het Koninklijk Besluit van 30 januari 2001 tot uitvoering van voormeld Wetboek (hierna "het uitvoeringsbesluit" genoemd) en door artikel 11, § 1 van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding van de ondernemingen. Deze bepalingen, die de omzetting in het Belgische recht zijn van de zevende richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen d.d. 13 juni 1983, kunnen geraadpleegd worden op de website van de Balanscentrale.

1.2. TOEPASSINGSGEBIED

Die consolidatiebepalingen zijn van toepassing op de vennootschappen met de rechtsvorm van een handelsvennootschap naar Belgisch recht¹ en de openbare instellingen naar Belgisch recht die een statutaire opdracht vervullen van commerciële, financiële of industriële aard².

Het uitvoeringsbesluit is niet van toepassing op de kredietinstellingen, de beleggingsondernemingen, de portefeuillemaatschappijen, de economische samenwerkingsverbanden en de landbouwvennootschappen³. Voor de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen zijn de bepalingen van het uitvoeringsbesluit enkel van toepassing voor zover de bepalingen van het koninklijk besluit van 13 februari 1996 betreffende de geconsolideerde jaarrekening van verzekeringsondernemingen en van herverzekeringsondernemingen er niet van afwijken.

1.3. CONSOLIDATIECRITERIA

Iedere onderneming waarop het uitvoeringsbesluit van toepassing is, moet een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag opstellen, laten controleren en openbaar maken indien zij, alleen of gezamenlijk, één of meer dochterondernemingen controleert⁴.

Een onderneming wordt beschouwd als **dochteronderneming** wanneer een andere onderneming (de moeder) de bevoegdheid bezit om, in rechte of in feite, een beslissende invloed uit te oefenen op de aanstelling van de meerderheid van de bestuurders of zaakvoerders of op de oriëntatie van het beleid⁵.

De controle kan exclusief of gezamenlijk worden uitgeoefend. In het laatste geval zijn een beperkt aantal vennoten overeengekomen dat beslissingen omtrent de oriëntatie van het beleid niet zonder hun gemeenschappelijke instemming kunnen worden genomen. Men spreekt dan van een **gemeenschappelijke dochteronderneming**⁶.

Een **geassocieerde vennootschap** is elke vennootschap andere dan een dochtervennootschap of gemeenschappelijke dochtervennootschap waarin een in de consolidatie opgenomen vennootschap een deelneming bezit en waarin zij een invloed van betekenis uitoefent op de oriëntatie van het beleid. Behoudens tegenbewijs wordt deze invloed van betekenis vermoed indien de aan de deelneming verbonden stemrechten één vijfde of meer van het totaal aantal stemrechten van de aandeelhouders of vennoten van deze vennootschap belopen⁷.

¹ Artikelen 110 en 111 van het Wetboek.

² Artikel 11 van de wet van 17 juli 1975 op de boekhouding van de ondernemingen.

³ Artikel 108 van het Wetboek.

⁴ Artikel 110 van het Wetboek.

⁵ Artikelen 5 en 7 van het Wetboek.

⁶ Artikel 9 van het Wetboek.

⁷ Artikel 12 van het Wetboek.

Een **consortium** kan ook verplicht zijn een geconsolideerde jaarrekening en jaarverslag op te stellen en openbaar te maken⁸. In dat geval wordt elke onderneming van het consortium als een consoliderende onderneming beschouwd. Het consortium wordt gekenmerkt door een centrale leiding van de ondernemingen die het vormen, zonder dat zij moeder- of dochterondernemingen zijn van elkaar, noch dochterondernemingen zijn van één en dezelfde onderneming⁹.

1.4. CONSOLIDATIEMETHODEN

Elk van de genoemde ondernemingen wordt op een verschillende wijze geconsolideerd¹⁰:

a. de exclusieve dochterondernemingen worden integraal geconsolideerd

Bij die wijze van consolidatie worden alle elementen van het actief en van het passief en alle opbrengsten en kosten zowel van de moederonderneming als van de dochteronderneming integraal in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen. Het gedeelte van het eigen vermogen van de gecontroleerde onderneming dat aan de minderheidsaandeelhouders toebehoort, wordt geboekt in een afzonderlijke rubriek van het geconsolideerd eigen vermogen en van de geconsolideerde resultatenrekening¹¹.

b. de gemeenschappelijke dochterondernemingen worden evenredig geconsolideerd

Hierbij worden alle posten van het actief en van het passief en alle opbrengsten en kosten van de dochteronderneming bij deze van de moederonderneming opgeteld a rato van de deelneming aangehouden door de moederonderneming in de dochteronderneming¹².

c. de deelnemingen in geassocieerde vennootschappen worden gewaardeerd volgens de vermogensmutatiemethode

Volgens die methode worden de door de consoliderende onderneming aangehouden deelnemingen geherwaardeerd: de historische aanschaffingsprijs van die deelnemingen wordt vervangen door het aandeel van de consoliderende onderneming in het eigen vermogen van de geassocieerde vennootschap. Hetzelfde geldt voor het dividend. Bij deze methode worden de rekeningen van de geassocieerde vennootschap niet in deze van de consoliderende onderneming geïntegreerd. Het gaat hier bijgevolg niet om een consolidatiemethode in de strikte betekenis van het woord, maar eerder om een bijzondere waarderingsmethode¹³.

De moederonderneming dient in de toelichting tot de geconsolideerde jaarrekening de geconsolideerde ondernemingen te identificeren met opgave van de gebruikte methode. Ondernemingen die gebeurlijk uit de consolidatie worden weggelaten (cf. punt 3) moeten eveneens worden aangeduid en de weglating moet worden gemotiveerd.

2. VRIJSTELLINGEN VAN DE VERPLICHTING TOT CONSOLIDATIE

Het Wetboek bepaalt volgende vrijstellingen van de consolidatieverplichting:

2.1. CONSOLIDATIE DOOR DE MOEDERONDERNEMING

Om te vermijden dat in belangrijke groepsstructuren iedere onderneming, met uitzondering van het laagste niveau, tot consolidatie op het eigen niveau verplicht zou zijn, kan een Belgische onderneming (D), die één of meer andere ondernemingen controleert, van consolidatie worden vrijgesteld indien aan de volgende voorwaarden wordt voldaan¹⁴:

- de onderneming D is zelf de dochter van een (Belgische of buitenlandse) moederonderneming (M) die een geconsolideerde jaarrekening opstelt, laat controleren en openbaar maakt en waarin de onderneming D en al haar dochters zijn opgenomen

⁸ Artikel 111 van het Wetboek.

⁹ Ondernemingen worden onweerlegbaar vermoed onder een centrale leiding te staan wanneer deze centrale leiding uit tussen die ondernemingen gesloten overeenkomsten of uit statutaire bepalingen voortvloeit of wanneer de meerderheid van hun bestuursorganen uit dezelfde personen bestaat. Ze worden ook, behoudens tegenbewijs, vermoed onder een centrale leiding te staan wanneer de meerderheid van hun aandelen door dezelfde natuurlijke of rechtspersonen, met uitzondering van de overheden, wordt gehouden (artikel 10 van het Wetboek).

Voor de verzekerings- en herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht kan de centrale leiding ook tot uiting komen in het bestaan van omvangrijke en duurzame herverzekeringsbetrekkingen (artikel 3 van het koninklijk besluit van 13 februari 1996).

¹⁰ Artikel 134 van het uitvoeringsbesluit.

¹¹ Artikel 136 tot 149 van het uitvoeringsbesluit.

¹² Artikel 150 van het uitvoeringsbesluit.

¹³ Artikel 151 tot 157 van het uitvoeringsbesluit.

¹⁴ Artikelen 113 en 114 van het Wetboek.

- de aandeelhouders van D stemmen met een bijzondere meerderheid¹⁵ in met de vrijstelling. Bovendien mogen alle of een deel van de aandelen die door D zijn uitgegeven, niet opgenomen zijn in de officiële notering van een effectenbeurs in een lidstaat van de Europese Unie. Deze bepalingen beschermen het recht op informatie van respectievelijk de eigen aandeelhouders en het brede publiek
- de geconsolideerde jaarrekening van M wordt in België openbaar gemaakt in de taal waarin de gewone jaarrekening van D openbaar gemaakt wordt. Indien M een Belgische onderneming is, zal zij zelf voor de publicatie zorgen, zodat D er zich toe kan beperken in haar gewone jaarrekening naar deze publicatie te verwijzen; indien M een buitenlandse onderneming is zal D zelf voor de publicatie (en eventueel voor de vertaling) moeten zorgen
- in de gewone jaarrekening dient D te motiveren dat aan alle voorwaarden tot vrijstelling is voldaan (sectie VOL 5.17 of VKT 5.9).

2.2. VRIJSTELLING VOOR KLEINE GROEPEN

Het Wetboek bepaalt tevens dat een moederonderneming van consolidatie wordt vrijgesteld¹⁶ indien zij, op geconsolideerde basis, niet meer dan één der volgende criteria overschrijdt¹⁷:

. Jaaromzet (excl. btw)	29.200.000 EUR
. Balanstotaal	14.600.000 EUR
. Jaargemiddelde van het personeelsbestand	250

De Commissie voor Boekhoudkundige Normen (CBN) heeft deze criteria in haar advies C 103/1 dat in haar Bulletin nummer 44 van juni 1998 verschenen is, nader gepreciseerd. Zo moet een onderneming slechts een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag opmaken en openbaarmaken indien zij de geldende criteria voor een tweede opeenvolgende keer overschrijdt.

Voor de overstap op de criteria die voor het eerst van toepassing zijn op de boekjaren die ingaan vanaf 1 januari 2005, geldt het volgende: een onderneming die tijdens het laatste vóór 1 januari 2005 begonnen boekjaar de drempels die op dat boekjaar van toepassing zijn, niet overschrijdt, maar wel deze die van toepassing zijn vanaf 1 januari 2005, moet deze overschrijding niet meerekenen voor het bepalen van het tijdstip waarop zij een geconsolideerde jaarrekening moet opstellen. Immers, het boekjaar vangt aan vóór de nieuwe criteria van kracht worden. Overschrijdt zij evenwel de nieuwe criteria ook gedurende de twee daaropvolgende boekjaren, dan moet zij voor het laatste boekjaar een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag opmaken en openbaarmaken.

Voorbeeld:

Een onderneming overschrijdt voor het boekjaar van 1 januari 2004 tot 31 december 2004 de oude criteria maar niet de nieuwe. Voor de boekjaren van 1 januari 2005 tot 31 december 2005 en van 1 januari 2006 tot 31 december 2006 overschrijdt zij de nieuwe criteria. Zij moet een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag opmaken en openbaarmaken vanaf het boekjaar van 1 januari 2006 tot 31 december 2006.

Voor een concreet voorbeeld wordt verwezen naar het Bulletin nummer 46 van mei 2000 van de CBN, blz. 21.

Ter vrijwaring van het recht op informatie van het brede publiek vervalt de vrijstelling zodra alle of een deel van de aandelen uitgegeven door één van de te consolideren ondernemingen, opgenomen zijn in de officiële notering van een effectenbeurs in een lidstaat van de Europese Unie. De vrijstelling vervalt eveneens indien het opmaken van de geconsolideerde jaarrekening vereist is ter voorlichting van de werknemers of hun vertegenwoordigers, de overheid of de gerechtelijke instanties¹⁸.

Deze vrijstelling is ook niet van toepassing op verzekerings- en herverzekeringsondernemingen naar Belgisch recht¹⁹.

¹⁵ 90 % van de stemmen voor de naamloze vennootschappen en de commanditaire vennootschappen op aandelen, 80 % van de stemmen voor de andere rechtsvormen.

¹⁶ Artikel 112 van het Wetboek.

¹⁷ Artikel 16 van het Wetboek.

¹⁸ Artikelen 114 en 115 van het Wetboek.

¹⁹ Artikel 5 van het besluit van 13 februari 1996.

3. CONSOLIDATIEKRING

Worden in de consolidatie opgenomen²⁰:

- de consoliderende onderneming
- haar dochterondernemingen naar Belgisch of buitenlands recht die integraal of evenredig worden geconsolideerd.

Een geassocieerde vennootschap is niet opgenomen in het geconsolideerd geheel, maar wordt in de jaarrekening opgenomen volgens de vermogensmutatiemethode²¹.

Een dochteronderneming wordt buiten de consolidatie gelaten wanneer²²:

- zij in vereffening is of besloten heeft haar bedrijf stop te zetten
- er niet meer kan van worden uitgegaan dat die dochteronderneming haar activiteit zal voortzetten
- haar opname in de consolidatie tegen het beginsel van het getrouw beeld zou indruisen, voor zover zij een feitelijke dochteronderneming is
- zij zodanig uiteenlopende activiteiten uitoefent dat haar opname in de consolidatie tegen het beginsel van het getrouw beeld zou indruisen
- die onderneming een gemeenschappelijke dochteronderneming is waarvan het bedrijf niet nauw geïntegreerd is in het bedrijf van de onderneming die over de gezamenlijke controle beschikt.

Die dochteronderneming wordt in de jaarrekening opgenomen volgens de vermogensmutatiemethode²³.

Een dochteronderneming mag buiten de consolidatie worden weggelaten wanneer²⁴:

- zij een te verwaarlozen betekenis heeft t.o.v. het geheel²⁵
- de effectieve controlebevoegdheid op die dochteronderneming, op basis waarvan de consolidatie zou moeten gebeuren, op een ingrijpende en duurzame wijze wordt bemoeilijkt
- de gegevens die nodig zijn om die dochteronderneming in de consolidatie op te nemen, niet zonder onevenredige kosten of onverantwoorde vertraging kunnen worden verkregen
- de aandelen van die dochteronderneming uitsluitend met het oog op een latere vervreemding worden gehouden.

4. OPENBAARMAKING VAN DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING

4.1. VORMVOORWAARDEN

De neerleggingsmodaliteiten zijn nagenoeg identiek met die welke voor de gewone (enkelvoudige) jaarrekeningen gelden.

Er bestaat geen verplicht standaardformulier voor de geconsolideerde jaarrekening. Deze moet wel worden voorafgegaan door sectie VOL1 van het "Volledig schema"²⁶. Een model ervan (in formaat MS-Word) kunt u gratis downloaden vanuit de website van de Balanscentrale.

De Balanscentrale heeft, in samenwerking met de Commissie voor Boekhoudkundige Normen, een standaardschema opgesteld voor de geconsolideerde jaarrekening. Het bevat zowel de balans en resultatenrekening als het geheel van vermeldingen en toelichtingen die worden voorgeschreven door titel II, hoofdstuk VI van het uitvoeringsbesluit. U kunt dat schema gratis vanuit de website van de Balanscentrale downloaden. Het gebruik van dit schema is facultatief: er is geen verplichting om de bij de Nationale Bank neergelegde geconsolideerde jaarrekening volgens dit schema op te stellen.

4.2. DRAGER VAN DE NEER TE LEGGEN GECONSOLIDEERDE JAARREKENING EN JAARVERSLAG

De geconsolideerde jaarrekening en het geconsolideerde jaarverslag kunnen zowel op papier (via de post en aan het loket), als in de vorm van een pdf-bestand (via het internet), bij de Nationale Bank worden neergelegd.

²⁰ Artikelen 106 tot 112 van het uitvoeringsbesluit.

²¹ Artikel 134, 3° van het uitvoeringsbesluit. Uitzondering: wanneer de toepassing van die methode van te verwaarlozen betekenis is ten opzichte van het beginsel van het getrouw beeld (artikel 157 van het uitvoeringsbesluit).

²² Artikels 108 en 109 van het uitvoeringsbesluit.

²³ Artikel 110 van het uitvoeringsbesluit.

²⁴ Artikel 107 van het uitvoeringsbesluit.

²⁵ Indien verschillende dochterondernemingen aan deze voorwaarden voldoen, mag voor elk van hen van deze mogelijkheid slechts gebruik worden gemaakt indien zij samen nog steeds aan de gestelde voorwaarde voldoen.

²⁶ Artikel 175, § 2, 2de lid van het uitvoeringsbesluit.

4.3. KEUZE VAN DE MUNTEENHEID EN DE MUNT

De geconsolideerde jaarrekening moet in principe in duizenden EUR worden uitgedrukt. De onderneming waarvan het geconsolideerde balansotaal meer dan één miljard EUR bedraagt, mag echter haar geconsolideerde jaarrekening ook in miljoenen EUR uitdrukken.

In beide gevallen moet de gekozen munteenheid op het eerste blad van de geconsolideerde jaarrekening worden vermeld.

De geconsolideerde jaarrekening mag evenwel worden opgesteld in de munt van een lidstaat van de OESO wanneer deze munt de meest relevante munteenheid is voor de verrichtingen, voor de activa en de passiva en voor de resultaten van het geconsolideerd geheel²⁷.

4.4. BETALING VAN DE NEERLEGGINGSKOSTEN

De neerleggingskosten van een geconsolideerde jaarrekening zijn dezelfde als die voor de op papier neergelegde enkelvoudige jaarrekening opgesteld volgens het "Volledig schema".

5. NEERLEGGING VAN DE GECONSOLIDEERDE JAARREKENING EN HET GECONSOLIDEERDE JAARVERSLAG VAN DE BUITENLANDSE VENNOOTSCHAP MET EEN BIJKANTOOR IN BELGIË

De buitenlandse vennootschappen met een bijkantoor in België:

- afkomstig uit een lidstaat van de Europese Unie, die door hun nationaal recht verplicht zijn hun geconsolideerde jaarrekening in hun land van herkomst openbaar te maken, moeten in België, naast hun gewone jaarrekening en jaarverslag, ook een geconsolideerde jaarrekening en een geconsolideerd jaarverslag neerleggen. Indien deze vennootschappen in hun land van herkomst vrijgesteld zijn van de openbaarmaking van hun eigen geconsolideerde jaarrekening omdat er op een hoger niveau een geconsolideerde jaarrekening openbaar gemaakt werd, dan moet deze laatste geconsolideerde jaarrekening bij de Nationale Bank van België worden neergelegd
- afkomstig uit een land dat geen lidstaat is van de Europese Unie, die een rechtsvorm hebben die vergelijkbaar is met een kapitaalvennootschap naar Europees recht, die dochterondernemingen controleren en die qua omvang beantwoorden aan de criteria van de zevende richtlijn, moeten in België naast hun enkelvoudige jaarrekening en jaarverslag ook hun geconsolideerde jaarrekening en hun geconsolideerde jaarverslag neerleggen.

De neerlegging van de enkelvoudige jaarrekening en jaarverslag, enerzijds, en van de geconsolideerde jaarrekening en jaarverslag, anderzijds, zijn twee afzonderlijke juridische handelingen. Elk van beide neerleggingen moet aan de vorm- en betalingsvoorwaarden voldoen die door titel III, hoofdstuk II van het uitvoeringsbesluit zijn opgelegd.

²⁷ Artikel 171, lid 2 van het uitvoeringsbesluit.